ყვარლის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტთან დაკავშირებული
რეკომენდაციების პაკეტი

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს „სოციალური სამართლიანობის ცენტრის“ მიერ შემუშავებულ საბიუჯეტო წინადადებებსა და რეკომენდაციებს, რომელიც ეყრდნობა ჩვენს დაკვირვებებს ყვარლის მუნიციპალიტეტის მცირე ეთნიკური ჯგუფებით (უდიები, ავარები, ოსები) დასახლებულ სოფლებში არსებული სოციალური და უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ.

ცხადია, ჩვენ გვესმის ადგილობრივი თვითმმართველობის რესურსებისა და უფლებამოსილებების შეზღუდულობის საკითხი, ასევე ადმინისტრაციული ორგანოების დისკრეციის ფართე ზღვარი და ის, რომ შეიძლება მათ უკეთ იციან კონკრეტული საკითხების გადაჭრის გზები. ჩვენს მიერ წარმოდგენილი რეკომენდაციების მიზანი უფრო მეტად ჩვენთან ადგილობრივი თემების მიერ გაზიარებული პრობლემების აქტუალიზება და პოლიტიკურ დღის წესრიგში დაყენებაა. იმედს გამოვთქვათ, რომ აღნიშნული დოკუმენტი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს ადამიანის უფლებების დაცვაზე და რეალურ სოციალურ საჭიროებებზე დაფუძნებული პოლიტიკის წარმოებაში დაეხმარება.

ამ მიზნით გიზიარებთ სოციალური სამართლიანობის ცენტრის მიერ მომზადებული საჭიროებების შეფასებებს, რომელიც ხელმისაწვდომია აღნიშნულ ბმულზე.

აქვე გამოვხატავთ ჩვენს მიდგომას, რომლის გათვალისწინება არსებითია ადგილობრივი თვითმმართველობის მიერ.

1. **ეთნიკური უმცირესობების ორმაგი სოციალური და პოლიტიკური გარიყულობა და არსებითი თანასწორობისთვის სახელმწიფოს მხრიდან სპეციალური პოლიტიკური მექანიზმების შემუშავების აუცილებლობა.** ეთნიკური უმცირესობების პოლიტიკური მონაწილეობა, სოციალური ინკლუზია, განათლების უფლების თანასწორი რეალიზება ორმაგი გამოწვევების წინაშე დგას ჩვენს ქვეყანაში, რასაც არა ერთი რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევა, მათ შორის, სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის 2021 – 2030 წლების სახელმწიფო სტრატეგიაც, ადასტურებს. მაგალითად, სოციალური კვლევისა და ანალიზის ინსტიტუტის მიერ 2021 წელს ჩატარებული რაოდენობრივი კვლევისა და სოციალური სამართლიანობის ცენტრის ანალიზის მიხედვით, ეთნიკური უმცირესობები 15%-ით უფრო ღარიბები არიან, ხოლო უმაღლესი/ტექნიკური განათლების მაჩვენებელი უმცირესობებს შორის დაახლოებით 2 ჯერ უფრო ნაკლებია. **შესაბამისად, არსებითია, რომ სახელმწიფომ არსებული ასიმეტრიული და უთანასწორო უფლებრივი და სოციალური მდგომარეობა ეთნიკური უმცირესობების უფლებების დაცვისა და სოციალური ინკლუზიის მიზნით სპეციალური პოლიტიკების გატარებითა და გაორმაგებული პოზიტიური ძალისხმევის გაწევით აღმოფხვრას.** ქვემოთ წარმოდგენილი რეკომენდაციებიც სწორედ ამგვარ მოწოდებასა და მიდგომას ეფუძნება.

2. **სოციალური უფლებების პროგრესული რეალიზების პრინციპი.** ამასთან ჩვენ წარმოდგენილ რეკომენდაციაში გათვალისწინებული სოციალური უფლებების რეალიზების ნაწილში სრულად ვიზიარებთ, მათი პროგრესული რეალიზაციის კონცეფციას, რომელიც ითვალისწინებს, რომ სახელმწიფოებს აქვთ მუდმივი და განვითარებადი პასუხისმგებლობა შეასრულონ და დაიცვან თავიანთი მოქალაქეების ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებები. სოციალური უფლებები, ასევე ცნობილი როგორც სოციალურ-ეკონომიკური უფლებები ან კეთილდღეობის უფლებები, მოიცავს ადამიანის უფლებებს, რომლებიც დაკავშირებულია ინდივიდების კეთილდღეობასთან და ღირსებასთან, როგორიცაა განათლების, ჯანმრთელობის, საცხოვრებელი და სამუშაოს უფლება. ტერმინი სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული უფლებების „პროგრესული რეალიზება“ გულისხმობს პრინციპს, რომ სახელმწიფოები ვალდებულნი არიან

გადადგან ნაბიჯები, მათი არსებული რესურსებით, რათა დროთა განმავლობაში თანდათან მიაღწიონ ამ უფლებების სრულ რეალიზებას. სოციალური უფლებების პროგრესული რეალიზაციის ძირითადი ელემენტებია: 1. **რესურსების შეზღუდულობა:** ეს პრინციპი აღიარებს, რომ სახელმწიფოებს შეიძლება შეექმნათ რესურსების შეზღუდვები და, შესაბამისად, სოციალური უფლებების სრული რეალიზაცია შეიძლება დაუყოვნებლივ არ იყოს **მიღწეული. თუმცა, ის მოითხოვს სახელმწიფოებს გადადგან მიზანმიმართული და კონკრეტული ნაბიჯები ამ უფლებების რეალიზაციისკენ, თუნდაც ეს მოხდეს თანდათანობით.** 2. **დისკრიმინაციის დაუშვებლობა და თანასწორობა:** სახელმწიფოებისგან მოელიან, რომ სოციალური უფლებების პროგრესული რეალიზაციის სარგებელი სამართლიანად გადანაწილდეს და მოწყვლადი და მარგინალიზებული ჯგუფები არ დაზარალდნენ არაპროპორციულად. 3. **მინიმალური ძირითადი ვალდებულებების პრინციპი:** მიუხედავად იმისა, რომ სრულ განხორციელებას შეიძლება დრო დასჭირდეს, სახელმწიფოები ვალდებულნი არიან დაუყოვნებლივ შეასრულონ გარკვეული ძირითადი ვალდებულებები. ეს ძირითადი ვალდებულებები მოიცავს ისეთ აუცილებელ სერვისებზე წვდომის უზრუნველყოფას, როგორიცაა დაწყებითი განათლება, ძირითადი ჯანდაცვა და აუცილებელი საკვები. ამდენად, ჩვენს მიერ წარმოდგენილი რეკომენდაციები სოციალური და კულტურული უფლებების რეალიზებისთვის საჭირო თანმიმდევრული პოლიტიკების დანერგვასა და განხორციელების მიდგომზე დგას. ჩვენ სრულად ვაცნობიერებთ, რომ სახელმწიფოს (ადგილობრივ თვითმმართველობას ამ შემთხვევაში) შეიძლება არ გააჩნდეს მათი პირდაპირი და დაუყოვნებელი რეალიზების რესურსები, **მაგრამ უნდა შექმნას გეგმა, პოლიტიკა და მოახდინოს შესაბამისი საბიუჯეტო რესურსების მობილიზება, რომელიც ხელს შეუწყობს მათ საბოლოო და სრულ რეალიზეციას.** ამასთან არსებითია გავაცნობიეროთ, რომ სამოქალაქო და პოლიტიკური, ისევე როგორც სოციალური, ეკონომიკური და კულტურული უფლებები **არის უნივერსალური, განუყოფელი, ურთიერთდამოკიდებული და ურთიერთდაკავშირებული და** შესაბამისად, ეთნიკური უმცირესობების ნაწილში სოციალურ გარიყულობასთან დაკავშირებული პრაქტიკები პირდაპირ ახდენს გავლენას მათ პოლიტიკურ მონაწილეობაზე და სხვა სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების რეალიზებაზე.

3. **ეთნიკური უმცირესობების პოლიტიკური მონაწილეობის ხელშეწყობის აუცილებლობა, საქართველოს მიერ ნაკისრი საერთაშორისო ვალდებულებების შუქზე.** ევროპის საბჭოს ჩარჩო კონვენცია ეროვნული უმცირესობების უფლებების დაცვის შესახებ, წევრ სახელმწიფოებს უმცირესობების ეფექტიანი მონაწილეობისთვის სათანადო პირობების შექმნას ავალდებულებს. კონვენცია არ აკონკრეტებს, რა იგულისხმება სათანადო პირობებში, თუმცა მის განმარტებით ბარათში აღნიშნულია, რომ კონვენციის მე-15 მუხლი მიზნად ისახავს წაახალისოს რეალური თანასწორობა ეთნიკურ უმცირესობას და უმრავლესობას შორის. სწორედ ამგვარი სათანადო პირობების შესაქმნელად, განმარტებით ბარათში რამდენიმე საშუალებაა განხილული: 1. კონსულტაციები უმცირესობის წარმომადგენლებთან შესაბამისი პროცედურების გზით, განსაკუთრებით, წარმომადგენლობითი ინსტიტუციების გავლით, სადაც მხარეები ადმინისტრაციულ თუ საკანონმდებლო ფუნქციებს ასრულებენ; 2. ეთნიკური უმცირესობების ჩართულობა ეროვნული თუ რეგიონული განვითარების გეგმების მომზადებაში, შესრულებასა და შეფასებაში, რომლებიც უმცირესობებზე ახდენს გავლენას; 3. კვლევების ჩატარება იმის შესაფასებლად, თუ რა გავლენას ახდენს დაგეგმილი პროექტები უმცირესობებზე 4. უმცირესობების ეფექტიანი მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში და არჩევით ინსტიტუციებში ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; 5. ადგილობრივი თვითმმართველობის დეცენტრალიზებული ფორმები. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საკონსულტაციო მექანიზმები დამატებითი გზაა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში უმცირესობების მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად. მსგავსი მექანიზმები კი განსაკუთრებით მაშინ არის საჭირო, როდესაც ქვეყანაში არ არსებობს უმცირესობების საპარლამენტო დონეზე, ან სხვა არჩევით სისტემებში

მონაწილეობის მექანიზმები, ხოლო უმცირესობების ეფექტიანი მონაწილეობის და პოლიტიკურ ცხოვრებაში ჩართულობის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანი ხარვეზებია.

აქვე ხაზგასასმელია, **ადგილობრივი თვითმმართველობის ევროპული ქარტიის** [დამატებითი ოქმი,](#) რომელიც ადგენს ადგილობრივი ხელისუფლების საქმეებში მოქალაქეების მონაწილეობის უფლებას. ქარტიის შესაბამისად, ადგილობრივი ხელისუფლების საქმეებში მონაწილეობის უფლება ნიშნავს მოქალაქის უფლებას რეალური გავლენა მოახდინოს ადგილობრივი ხელისუფლების უფლებამოსილებისა და პასუხისმგებლობების განხორციელებაზე. ქარტიის შესაბამისად, მონაწილეობის უფლების განმახორციელებელი ღონისძიებები მათ შორის, შეიძლება იყოს: მოსახლეობის მონაწილეობის სხვადასხვა მექანიზმები, რომლებიც შეიძლება მოიცავდეს საკონსულტაციო პროცესებს, ადგილობრივ რეფერენდუმებსა და პეტიციებს; ადგილობრივი ხელისუფლების ოფიციალურ დოკუმენტებზე ხელმისაწვდომობის პროცედურები; ღონისძიებებს იმ კატეგორიის ადამიანთა მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად, რომლებიც აწყდებიან მონაწილეობის სპეციფიკურ ბარიერებს; ადგილობრივი ხელისუფლებისა და საჯარო სამსახურების საქმიანობასთან დაკავშირებით ადგილობრივ დონეზე საჩივრებისა და წინადადებების განხილვისა და მათზე რეაგირების მექანიზმებსა და პროცედურებს; ინფორმაციული და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების წახალისება ამ ოქმში დადგენილი მონაწილეობის უფლების გასაადვილებლად.მხედველობაში მიიღებენ წარმოდგენილ რეკომენდაციებს და საჯარო განხილვის ფორმატში მათი კიდევ უფრო დეტალური განხილვის შესაძლებლობას მოგვცემს.

მნიშვნელოვანია, ყვარლის მუნიციპალიტეტის მერიის 2024 წლის ბიუჯეტით გათვალისწინებული იქნას შემდეგი მიმართულებების დაფინანსება:

- **ყვარლის მუნიციპალიტეტის ავარებით დასახლებულ სოფელ თივში წყლით სისტემის გაყვანა და მოსახლეობის წყლით მომარაგება** (დანართი 1)
- **ყვარლის მუნიციპალიტეტის ავარებით დასახლებულ სოფელ ჩანტლისყურეში საბავშვო ბაღის მშენებლობა** (დანართი 2)

აღნიშნულ საბიუჯეტო ინიციატივებთან ერთად, გვსურს, რომ კონკრეტული რეკომენდაციებით მოგმართოთ შემდეგი საკითხების გადაწყვეტის მიზნით:

რეკომენდაცია 1:

ინტერ-კულტურული სივრცეების და პრაქტიკების შექმნა

საკონსულტაციო მექანიზმებს არსებითი მნიშვნელობა აქვს პოლიტიკურ დღის წესრიგში ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების საჭიროებების, უფლებების და ინტერესების დასაყენებლად და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესზე მათი გავლენის გასაზრდელად. ამავე დროს, საკონსულტაციო მექანიზმები დელიბერაციისა და ინტერკულტურული დიალოგის, მშვიდობისა და სოლიდარობის ხელშემწყობი სივრცეებია და მას მნიშვნელოვანი სოციალური დატვირთვაც გააჩნია.

ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსით გათვალისწინებული მოქალაქეთა მონაწილეობის მექანიზმები მიზნად ისახავს ყველა მოქალაქის, მათ შორის, ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების საჭიროებების და წუხილების მუნიციპალიტეტში გადაწყვეტილების მიმღებ პირებამდე მიტანას. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ აღნიშნული მექანიზმები ადგილობრივ დონეზე სუსტად მუშაობს და რეალური მონაწილეობის და დემოკრატიის პლატფორმებად არ არის ქცეული. ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობებით კომპაქტურად დასახლებულ რეგიონებში ამას ემატება სისტემური გამოწვევები (ენის პოლიტიკა, ენის ცოდნა, დემოკრატიული პრაქტიკების სუსტი

გამოცდილება, სუსტი რეპრეზენტაცია, გაუცხოების და უნდობლობის მაღალი დონე, სოციალური ფრუსტრაცია და ა.შ.), რომლებიც ამგვარი მექანიზმების ეფექტიან და რეალურ მუშაობას კიდევ უფრო ართულებს.

ყვარლის მუნიციპალიტეტი ეთნიკურად მრავალფეროვანი რეგიონია, სადაც ქართველებთან ერთად, ერთმანეთთან ახლოს, უდიები, ავარები და ოსები ცხოვრობენ. ამგვარი ეთნიკური კონფიგურაციის ფონზე, ინტერკულტურული თანამშრომლობის არსებობა მნიშვნელოვანია, რაც გააძლიერებს ინტერეთნიკური დიალოგის პროცესს, მოსახლეობა კი, ერთმანეთის კულტურას და ცხოვრების განსხვავებულ წესს უკეთ აღმოაჩენს.

რეკომენდაცია: არსებითია ადგილობრივმა თვითმმართველობამ გააძლიეროს არსებულ სამოქალაქო საბჭოებში ეთნიკური უმცირესობების რეპრეზენტაცია და მათი რეალური მონაწილეობა. ამასთან შექმნას ინტერკულტურული თანამშრომლობის პრაქტიკები, მათ შორის, ამგვარი სათემო ცენტრების, კულტურის სახლების, ადგილობრივი კულტურის პოლიტიკაში მულტიკულტურული მიდგომების აქტიური დანერგვის გზით.

რეკომენდაცია 2:

ჯანდაცვისა და სოციალური მომსახურების სამსახურისა და მათი სამუშაო ინსტრუმენტების გაძლიერება და სენსიტივიზაცია ავარებით დასახლებულ სოფელ თივსა და სარუსოში

მნიშვნელოვანია სოციალურ სამსახურში მუდმივ რეჟიმში ხორციელდებოდეს თანამშრომლების გაძლიერება ტრენინგებისა და სხვა დამხმარე სასწავლო კურსების მეშვეობით. ადგილობრივი ხელისუფლებას ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ სრულყოფილი ინფორმაცია არ აქვს. შესაბამისად, სოციალურ სამსახურში დასაქმებულმა სოც. მუშაკებმა უნდა შეძლონ მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მოწყვლადობის გამოსაკვეთად ყოვლისმომცველი და სამართლიანი კრიტერიუმების შემუშავება და მათი გამოყენებით მოწყვლადი ოჯახებისა და მათი საჭიროებების ბაზის შექმნა. ამასთან მნიშვნელოვანია დამატებითი სამუშაოების ჩატარება სახელმწიფოს სოციალური პროგრამებისა და მათთვის მიმართვის პროცედურების შესახებ მოსახლეობის უკეთესი ინფორმირებისთვის.

ავარულ თემის სოფლები თივი და სარუსო ამ მხრივ განსაკუთრებით მოწყვლადი სოფლებია. ჩვენი ორგანიზაციის მიერ სოფელ თივში განხორციელებული იურიდიული კლინიკისა და ავარული თემის საჭიროებების კვლევის შედეგად, გამოვლინდა, რომ მოსახლეობა მუნიციპალიტეტის ცენტრიდან იზოლირებულები არიან და სახელწიფო სერვისების შესახებ ინფორმაციაზე ხელი ნაკლებად მიუწვდებათ. ბევრ მათგანს სოციალურ სამსახურებთან კომუნიკაციის ცუდი გამოცდილებები აქვთ, რაც კიდევ უფრო აძლიერებს უიმედობის განცდას მოსალხეობაში.

რეკომენდაცია: ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებმა უნდა გააძლიერონ მუნიციპალური კამპანიები, რათა სახელწმიფოს სოციალური პროგრამებისა და მათთვის მიმართვის პროცედურების შესახებ მოსახლეობა მეტად ინფორმირებული იყოს.

რეკომენდაცია 3:

სანტრანსპორტო პოლიტიკა

ავარულ სოფლებში, მოსახლეობისთვის მუნიციპალიტეტის ცენტრში გადაადგილების საკითხი დიდ პრობლემას წარმოადგენს. სოფელ თივს, სადაც ძირთადად ხანდაზმულები ცხოვრობენ, დამაკავშირებელი ტრანსპორტის არ არსებობის პირობებში ძალიან უჭირთ კუთვნილი პენსიის აღება. ამის გამო მათ უწევთ ისარგებლონ ტაქსის მომსახურეობით, რაც ძალიან ძვირი ჯდება, განსაკუთრებით კი მძიმე ეკონომიკური ფონის გათვალისწინებით. გარდა ამისა, როგორც თივში, ასევე, სარუსოში და ჩანტლისყურეში, ავტომობილის ან ტაქსის გარეშე არსებობა გულისხმობს, ფაქტობრივად, სახელმწიფო სერვისების მიღმა დარჩენას. მოსახლეობა ასეთ დროს, ერთგვარ იზოლაციაში ხვდება, სადაც რთულია მოსახლეობამ მიიღოს სახელმწიფო სერვისებზე, სოციალურ და ჯანდაცვის პროგრამების შესახებ ინფორმაცია. გარდა ამისა, სოფელ თივსა და სარუსოში არ არის გაყვანილი ინტერნეტი, რაც კიდევ უფრო ართულებ ინფორმაციის მიღების შესაძლებლობას.

რეკომენდაცია: შეიმუშავოს თანმიმდევრული გეგმა, რომელიც ავარულ თემში მოსახლეობის სოციალურ მობილობასა შეუწყობს ხელს, მუნიციპალური ტრანსპორტის დანერგვის ან სხვა სატრანსპორტო ალტერნატივების შექმნისა და მხარდაჭერის გზით.

რეკომენდაცია 4:

საფთიაქო ქსელისა და ჯანდაცვის რესურსების შექმნის მხარდაჭერა სოფლებ ზინობიანი, თივი და სარუსოში

სოფელ თივში, მოსახლეობამ ამბულატორიის საკითხი ერთ-ერთ პრობლემად დააყენა, რომელიც უკვე წლებია აწუხებს მოსახლეობას. თივის მოსახლეობამ ექიმთან დაკავშირებით რამდენჯერმე შეიტანა განცხადება ადგილობრივ ორგანოში, თუმცა პასუხი ამასთან დაკავშირებით არ მიუღიათ. ექიმის საკითხი პრობლემურია სოფელ სარუსოშიც. მიუხედავად იმისა, რომ მოსხლეობა კმაყოფილია სასწრაფო დახმარების სახელმწიფო სერვისით, სოფლის ექიმის არ ყოლა, იმისათვის რომ საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამით სარგებლობა შეძლოს მოსახლეობამ, მათთვის მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. განსაკუთრებით პრობლემურია საკითხი ხანდაზმულებში, რომელთაც საზოგადოებრივი ტრანსპორტის არ არსებობის პირობებში პენსიის აღებასთან ერთად სამედიცინო მომსახურეობით შეუზღუდავ სარგებლობასაც არიან მოკლებულნი. მობილობასთან და ტრანსპორტთან დაკავშირებული გამოწვევების ფონზე, ამგვარი ინფრასტრუქტურისა და სერვისების არ არსებობას, ორმაგად მძიმე გავლენა აქვს მოსახლეობის მდგომარეობაზე.

ამბულატორიის პრობლემა აქვთ სოფელ ზინობიანში, სადაც უდიები ცხოვრობენ. სოფელი ადმინისტრაციულად სოფელ ჭიკაანთან არის გაერთიანებული, რომელთაც საერთო ამბულატორია და ექიმი სოფელ გავაზში ყავს, შედარებით შორს, 8 კილომეტრის დაშორებით. მოსახლეობის თქმით, მისვლის პრობლემაც რომ არ იყოს, ექიმი ხშირად ადგილზე არ ხვდებათ. ასეთ დროს, თემისთვის გამოსავალი მხოლოდ ის რჩება, რომ ექიმის მიმართვის საფუძველზე, სამედიცინო მომსახურეობაზე უარი თქვას და საყოველთაო ჯანდაცვით სარგებლობის უფლების მიუხედავად, სამედიცინო გამოკვლევებში ფული გადაიხადოს. აღნიშნული პრობლემა, ყველაზე მეტად თემის ხანდაზმულ წარმომადგენლებს აქვთ, რადგან ბევრი ახალგაზრდა სოფელში არ ცხოვრობს, ხანდაზმულისთვის კი, რომელიც პენსიაზეა დამოკიდებული და ხშირად უწევს ამგვარი პროცედურების ჩატარება, რთული ხდება ჯანდაცვის პროგრამებით ეფექტიანი სარგებლობა.

რეკომენდაცია: თვითმმართველობის ორგანოებმა უზრუნველყონ საფთიაქო ქსელებთან/კომპანიებთან ადვოკატირების პროცესის ორგანიზება, იმისათვის რომ სოფლებ თივში, სარუსოსა და ზინობიანში

მოხერხდეს საფთიაქო სივრცისა და ამბულატორიის გახსნა.

რეკომენდაცია 5:

ინფრასტრუქტურული განვითარების საკითხები

ავარულ სოფლებში შიდა გზები მძიმე მდგომარეობაშია. მიუხედავად იმისა, რომ სოფლების მოსახლეობამ, სხვადასხვა პლატფორმის მეშვეობით, მათ შორის სოფლის უხუცესების კრებებზე, ბევრჯერ დააყენა საკითხი გზებთან დაკავშირებული პრობლემის აღმოსაფხვრელად, არცერთ სოფელში პრობლემა არ მოგვარებულა. მოსახლეობის თქმით, არის შემთხვევები, როდესაც ტაქსი ბოლომდე არ მიდის სოფლებში, რადგან შიდა გზებზე სიარულს ერიდება, რაც იმ პირობებში, რომ საზოგადოებრივი ტრანსპორტი სოფლებში არ დადის, ქმნის თემის მუნიციპალიტეტის ცენტრთან იზოლაციისა და ინფორმაციის ხელმისწვდომობის პრობლემას. სოფელების ზოგ უბანში არ არის გარე განათება, რაც მაცხოვრელებში უსაფრთოხების განცდას ასუსტებს. განსაკუთრებით, იმ შემთხვევაში თუ ოჯახს საქონელი ჰყავს, რადგან არის შემთხვევები, როდესაც ტყიდან ტურები ჩამოდიან. მოსახლეობამ მიმართა ადგილობრივ ორგანოებს ამ პრობლემის აღმოსაფხვრელად, თუმცა ზოგ უბანში, პრობლემა კვლავ მოუგვარებელია.

რეკომენდაცია: თვითმმართველობის ორგანოებმა უზრუნველყონ სოფლებში არსებული ინფრასტრუქტურის ეტაპობრივი გაუმჯობესება მოსახლეობისათვის საგაზისო საჭიროებებისა და ცხოვრების სათანადო დონის უზრუნველსაყოფად.

რეკომენდაცია 6:

წვდომა სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე ოსურ და ავარულ სოფლებში

მოსახლეობასთან საუბრის დროს, ერთ-ერთ ისტორიულ შექმნილ პრობლემად სახელდება სასოფლო-სამეურნეო მიწებზე ხელმისაწვდომობა. მცირე ეთიკური ჯგუფებით დასახლებული სოფლის მოსახლეობისთვის სასოფლო-სამეურნეო მიწები, არსებითი მნიშვნელობის რესურსია, თუმცა სოფელ თივის მოსახლეობის თქმით, სოფლის მიწები (სახნავ-სათესი და საძოვრები) წლებია, უსამართლოდ და უკანონოდ სხვისდება, მათ კი საკუთარი ინტერესების დაცვა არ შეუძლიათ. ხშირია ოჯახები, რომელთა მნიშვნელოვან ნაწილს არ აქვს მიწა, გარდა საკარმიდამო ნაკვეთისა.

სოფელი თივის უხუცესი მაცხოვრებლები, ინტერვიუებში, იხსენებენ საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ პერიოდში მიწების გადანაწილებასთან დაკავშირებით არსებულ დაძაბულობას ქართულსა და ავარების თემს შორის. ერთ-ერთი, თავის პირად გამოცდილებაზეც გვესაუბრა, რომ მან დიდი ძალისხმევის შედეგად მოახერხა საერთო მიწის ნაწილის დასაკუთრება. თივის მოსახლეობა ასევე აღნიშნავს, რომ სოფელში, საძოვრების საკითხი დღემდე პრობლემურია. შედარებით ნაკლები რაოდენობის საქონელი თივშიც ყავთ და ის საძოვრები, რომლითაც სარგებლობენ, როგორც თვითონ ამბობენ ''კბილებით უჭირავთ.'' მოსახლეობის აზრით, მიწების მაშინდელი გადანაწილება უსამართლო იყო.

ოსურ სოფელ წიწკანაანთსერის მოსახლეობას სხვადასხვა სახის პრობლემასთან უწევს გამკლავება, როგორებიცაა, სარწყავი წყლის არქონა, გარემოს დაბინძურება, მიწების და საძოვრების სიმცირე/არქონა. საბჭოთა კავშირის დაშლისთანავე დაიხურა ეთერზეთების მეურნეობის ქარხანა და ქარხნის საკუთრებაში არსებულ მიწებს მოსახლეობა სახნავ-სათესად და საძოვრებად იყენებდა. თუმცა, მოგვიანებით სოფელში არსებული სახნავ სათესი მიწები და საძოვრები კერძო პირებზე გასხვისდა:

მიწების ნაწილი მეზობელი სოფლის – ჭიკაანის ქართულ მოსახლეობას გადაეცა. მოგვიანებით წიწკანაანთსერის მოსახლეობას დაურიგდა მიწების მცირე ნაწილი 0.25 ჰა, ზოგიერთ ოჯახს მიწების ეს რაოდენობაც არ მიუღია. მიწების სიმცირე მოსახლეობას ზღუდავს, რომ ისარგებლონ ეკონომიკური და სოფლის მეურნეობის სახელმწიფო პროგრამებით. საძოვრების სიმცირის გამო მოსახლეობამ უარი თქვა მესაქონლეობაზე.

რეკომენდაცია: ადგილობრივმა თვითმმართველობამ შეისწავლოს ოსურ და ავარულ სოფლებში მიწის გადანაწილებასთან, გასხვისებასთან დაკავშირებით მოსახლეობის საჭიროებები და საჩივრები და პრობლემის მასშტაბი და 1. ერთი მხრივ, კანონის უზენაესობის პრინციპიდან გამომდინარე მიიღოს ყველა სამართლებრივი ზომა მოსახლეობის უფლებების დაცვისთვის; 2. მეორე მხრივ კი, ადმინისტრაციული თანამშრომლობის ფარგლებში სხვა რელევანტურ უწყებებთან თანამშრომლობის გზით, ხელი შეუწყოს მოსახლეობისთვის ალტერნატიული მიწის რესურსებით უზრუნველყოფის პროცესს.

რეკომენდაცია 7:

უდიურ თემში იდენტობის შენარჩუნების საკითხი და ენის დაკარგვის პრობლემა

უდიურ თემში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევა თემის საზოგადოებაში ხილვადობაა. გამომდინარე იქიდან, რომ უდიების პირველი ენა ქართულია, ირგლივ სოფლებში მცხოვრები მოსახლეობისთვისაც კი, ხანდახან რთულია მათი განსხვავებული იდენტობის დანახვა. უდიურ იდენტობაზე ღია საუბარი, ბოლო პერიოდია რაც დაიწყეს, როდესაც თემით დაინტერესებული პირებისა და მკვლევრებისათვის მათი კულტურისა და ტრადიციების შესწავლის სურვილი გაძლიერდა.
დღესდღეობით, უდიური თემი ყველაზე მეტად თვითორგანიზებული მცირერიცხოვანი ეთნიკური ჯგუფია საქართველოში. მათი აქტივიზმის დამსახურებით, სოფელმა ზინობიანმა მიიღო ევროკავშირის დაფინანსება გზის, ბიბლიოთეკისა და სკვერის მშენებლობაზე. თუმცა, ახალგაზრდა აქტივისტები წუხილს გამოთქვამენ, რომ უშუალოდ მუნიციპალიტეტი არ არის ეფექტიანად ჩართული თემის კულტურული უფლებების გაძლიერებაში.

მოსახლეობის თქმით უდიური ენა საფრთხეშია. ახალგაზრდები ამ ენაზე უკვე აღარ საუბრობენ. ბევრმა მათგანმა იცის, თუმცა სალაპარაკოდ ძირითადად შემთხვევაში არ იყენებენ. გარდა ამისა, უდიურ ენას, ისევე როგორც ავარულს, ცოტა საათი აქვთ დათმობილი, რაც არ არის საკმარისი შედეგის მისაღწევად. განათლების სამინისტრომ სახელმძღვანელოებიც შეიმუშავა, რომელიც სკოლაში შევიდა, თუმცა სახელმძღვანელოს სისწორე არავის გადაუმოწმებია, რადგან არავინ იცოდა ეს როგორ გაეკეთებინა.

რეკომენდაცია: ადგილობრივმა თვითმმართველობის ორგანოებმა ითანამშრომლონ უდიურ თემის აქტივისტებთან და უდიურ კულტურასა და ისტორიაზე მომუშავე მკვლევრებთან კულტურული და საგანმანათლებლო პროექტების ორგანიზების მიზნით.

იმედს ვიტოვებთ, რომ ჩვენ მიერ წარმოდგენილი საბიუჯეტო ინიციატივები და რეკომენდაციები გათვალისწინებული იქნება 2024 წლის ბიუჯეტში. დანართის სახით გიგზავნით თითოეული საბიუჯეტო წინადადებების თაობაზე უფრო დეტალურ აღწერასა და საჭიროების დასაბუთებას.